

# МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

---

DOI: 10.5281/zenodo.1245492  
В.А. ПРЕДБОРСЬКИЙ

## Тіньова організація влади в Україні: пошук вихідної історичної форми «клітини» дослідження

*У статті розглядається сутність конкретно-історичної форми вітчизняного вихідного відношення тінізації управління, перш за все державного, особливості його становлення та сучасні наслідки розвитку.*

**Ключові слова:** конкретно-історична форма вихідного відношення тінізації управління, структура державного управління та його тінізуючі сегменти, «козацькі реформи».

V. A. PREDBORSKIY

## Теневая организация власти в Украине: поиск исходной исторической формы «клетки» исследования

*В статье рассматривается сущность конкретно-исторической формы отечественного исходного отношения тенизации управления, прежде всего государственного, особенности его становления и современные последствия развития.*

**Ключевые слова:** конкретно-историческая форма исходного отношения тенизации управления, структура государственного управления и его тенизационные сегменты, «казацкие реформы».

V. A. PREDBORSKIY

## The shadow organization of power in Ukraine: the search for the source historical form of «cells» of the study

*The article deals with the essence of the concrete historical form of the domestic output ratio of the shadowing of management, especially the state, the peculiarities of its formation and the contemporary effects of development.*

**Keywords:** the concrete historical form of the initial ratio of the shadowing of management, the structure of public administration and its shadow segments, «cossack reforms».

**Постановка проблеми.** Процеси деградації соціально-економічних інституцій, розвиток чинників кризової деформації державного управління, зростання маргіналізації та тінізації суспільних процесів, влади, її зрощення з тіньо-

вим бізнесом, системна корупція обумовлюють високу ступінь суспільної відповідальності за дослідження сутності сучасних домінуючих тіньових впливів, загрозливе явище та пошуку імперативів щодо ефективних засобів їх обмеження.

Необхідність застосування ефективних засобів протидії тінізації влади знайшла відображення у ряді важливих законодавчих, нормативно-правових актів держави, таких як: проекти сучасного законодавства щодо протидії корупції, закони України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 роки» (2014), «Про запобігання корупції» (2014), укази Президента України «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією» (2003) та «Про першочергові заходи щодо детінізації економіки та протидії корупції» (2005), постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки» (2015), інші відомчі акти з питань обмеження її зростання.

**Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.** До вітчизняних досліджень з теорії тінізації відносин належать праці В. Д. Базилевича, А. В. Базилюка, О. І. Барановського, В. М. Бородюка, Г. С. Буряка, З. С. Варналія, А. С. Гальчинського, І. О. Губаревої, Я. Я. Дьяченка, С. О. Коваленка, І. І. Мазур, В. О. Мандибури, О. В. Турчинова та ін. Значний внесок у розробку адміністративно-правових і кримінально-правових аспектів протидії корупції здійснили вітчизняні вчені-юристи.

У той же час, у зв'язку з недостатнім системним вивченням явищ тінізації влади, причин її становлення та розгортання, засоби ефективного обмеження тінювих процесів потребують подальшого спеціального дослідження.

**Метою статті** є подальший розвиток теоретичного вивчення сутності тінізації влади, причин її становлення, логіки розгортання, зокрема вихідної «клітини» історичної метаморфози, розвитку форм тінювої влади аж до сучасних паразитарних, «автономних» форм тінювої держави.

**Виклад основного матеріалу.** Наявність стійких закономірностей відтворення кризових явищ в системі державного управління, влади вимагає дискурсивного дослідження причин такого відтворення, зокрема пошуку його вихідного відношення – первинної клітини, в якій, як в зародку, зосереджені основні майбутні протиріччя кризових явищ у суспільстві, його тінізації, автономізації, розвиток яких залежить від стадії історичного розвитку. Це, зокрема, повинно дати відповідь на пошук шляхів подолання гальмівних соціально-економічних процесів у вигляді сис-

темних корупційно-тінювих явищ, обмеження трансцендентності цих процесів як факторів консервації криміногенного переродження інститутів влади та архаїзації суспільства, їх маргіналізації.

Сама проблема кризи влади через розгортання антиномій формується історично та логічно як заперечення попереднього розвитку в системі категорій пізнання, і не може виступати як автономне відбиття явища дійсності без розгортання логіки дослідження та викладення категоріального апарату. Історичний розвиток онтологічних протиріч системи призводить до появи в ній явищ діалектичного заперечення – кризових процесів системного чи локального характеру, вчасне не обмеження, не опанування якими викликає накопичення дисфункціональних властивостей. Проблема продовжує формуватися, зрости, породжуючи в міру розвитку цього процесу більш глибокі протиріччя, кризові явища, більш вузьку свободу їх вирішення.

Так, одна з можливих основних ідей «теорії тінювої влади в умовах трансформаційних процесів» може бути представлена на цьому етапі дослідження у вигляді зведення всього різноманіття причин розвитку тінювих процесів до їх субстанціональної основи – дисфункціонального розвитку державного управління як головного фактора високого рівня тінізації економіки країни у цілому. Саме накопичення кризового потенціалу трансформаційних процесів за певних дисфункціональних станів значно посилює загрози подальшої тінювої руйнації економічної системи.

Основоположним першопочатком, вихідним пунктом теорії є її принцип. Останній є, в свою чергу, першим і найбільш загальним визначенням ідеї. Але він формулюється у формі найбільш загального та вихідного теоретичного поняття (категорії), змістом якого виступає найбільш загальний закон, що виявляє субстанціональне відношення предмету дослідження.

У русі єдиної субстанції даної предметної галузі знаходиться логічна основа єдності всіх понять (категорій) теорії, що зв'язані між собою її вихідним принципом. Інші принципи теорії виконують методологічну функцію подальшої конкретизації ідеї, є основою окремих розділів теорії, її відгалужень.

Метод сходження від абстрактного до конкретного передбачає перехід до виділення вихідної генетичної і структурної «клітинки» предмета дослідження, а також вибору початкового пункту

аналізу та викладення сутності самої цієї «клітинки». На наш погляд, вихідна категорія теорії тіньової економіки повинна бути «клітинкою» предмету, що відбиває відношення (взаємозв'язок) загального (загальної субстанції) й окремого. Вона за своєю структурою являє собою, таким чином, відносну єдність протилежностей, «елементарну конкретність». Завдяки цьому з вихідної категорії теорії стає можливим виведення більш складних, синтетичних понять і законів.

Такою вихідною категорією теорії, як інструмента дослідження особливостей тінізації вітчизняних суспільних процесів, результату наукової гіпотези, початкового етапу дедуктивного руху дослідження від духовно абстрактного до духовно конкретного, є категорія явища «автономності тіньової «елітної» влади в середовищі самої верхівки влади, її відмінність від офіційної, амбівалентність верхівки влади. Двоїстість процесів «автономної тіньової «елітної» держави» виявляється в існуванні подвійності вищого рівня влади як поліструктури, її поділ на вищу («елітну») та ординарну, наявність в першій одночасно функцій як офіційної, транспарентної влади і, у той же час, як автономного, особливо замкненого, нетранспарентного утворення по відношенню до державного та громадського контролю, належності до реалізації суспільних інтересів. Це держава в державі, яка має найсуттєвіший тінізаційно-корупційний потенціал, що обумовлює обмежену функційну дієздатність систем державного управління, слабкий розвиток його інституційної структури.

Закріплення у вигляді вихідного відношення дисфункційної влади, відношення автономії тіньової «елітної» держави, як комплексного, системного, синергетичного відношення, обумовлює його як методологічний ключ щодо дослідження становлення та розвитку історичної й логічної спадковості щодо суттєвих тінізаційних процесів у всій системі влади та активі затор загальної системної тінізації всіх процесів управління – не лише владних, але й бізнесових, локально-децентралізованих тощо.

В якості загального чи всезагального тут виступає така сторона (субстанція) визначеної вихідної категорії, що присутня у кожній логічній послідовності, досліджуваному явищі дійсності та є визначальним по відношенню до всіх інших сторін або властивостей цих явищ. Так, поняття «автономність тіньової влади» є результатом досліджен-

ня співвідношення «суб'єкт автономної держави – суб'єкти ординарної влади». Перша сторона цього співвідношення з урахуванням особливостей, як вихідної категорії, у русі від одного явища дійсності до іншого змінюється, розвивається, тобто існує у кожному із них у суто специфічному вигляді, наприклад, у фінансовій, зовнішньоекономічній сферах, процесі приватизації держмайна тощо. Простежуючи послідовність зміни цієї сторони загального у вихідній категорії при переході від одного матеріального утворення до іншого і, пояснюючи із цих змін зміни в особливих властивостях кожного з них, ми весь час рухаємося у дедуктивній гілці від духовно абстрактного до духовно конкретного, від менш багатого змісту до більш багатого. Узяв, таким чином, за вихідне те, що є вихідним у процесі дедуктивної побудови дослідження, ми неодмінно досягаємо у русі пізнання логічної побудови дійсної історії дисфункційних процесів та їх сутності.

Гіпотезу про існування об'єктивних закономірностей розгортання системного розвитку, що іманентно притаманні вихідному відношенню (історично та логічно) вітчизняній суспільній системі, можна звести до наступних основних наративів:

1. Інтенсивна міжсекторна гібридизація суспільних відносин, явищ та процесів, що виявляється в наявності суттєвих історичних протилежностей, відмінностей у формах розвитку, протиріч результатів послідовних фаз модернізації (наприклад, суттєво різнохарактерний вплив введення християнства для вищої еліти суспільства та ординарного населення).

2. Наявність історичних закономірностей щодо існування держави в оточенні потужних імперій, протімперій, постімперій, у формі їх провінцій, особлива роль іноземців в якості їх керівників як представників імперського впливу, послідовної маргіналізації та тінізації, розвитку вітчизняного суспільства, колабораціоналізму провінційної влади.

3. Формування надзвичайного фіскального тиску у формі «квазіокупаційної» конфіскаційної данини, як правило, вихідного кроку щодо проведення «квазіокупаційних» реформ, спрямованих на посилення економічного визиску народу.

4. Гібридизація вищої влади, олігархічного бізнесу, криміналітету, їх синкретизм.

5. «Багатоповерховість» влади та бізнесу, наявність явища «автономізації» окремих її ланок від основного мозаїчного тіла державної влади, їх

інтенсивна системна тінізація, розвиток неформальної кланової організації.

Б. «Приватизація» «автономною» владою експлуатації ресурсів влади (адміністративних перш за все) у вузько кланових інтересах.

Як відомо, формування Київської Русі відбувалося в оточенні степових імперій, вплив яких сформував залежний, маргінально-гібридний (змішаний) характер суспільства (в політичному, економічному, військовому, релігійному, культурному відношенні тощо), його наступну метаморфозу в імперських, постімперських умовах.

Вихідні конкретно-історичні витоки явища «автономної тіншової елітної влади», тобто формування закритих, замкнених, тіншових анклавів влади з монополізацією найбільшого обсягу владних повноважень, отриманих офіційно чи захоплених неофіційно, всередині офіційної влади на вітчизняному суспільному просторі, зв'язані з утвердженням влади нормандської верхівки у Київській Русі. Так, згідно з літописом «Повість минулих літ», близько 862 р. слов'янські та фінські племена Псковсько-Новгородської землі закликали на князювання Рюрика (регрика) – представника скандинавської аристократії. У літопису говориться, що посланці слов'ян сказали: «Земля наша велика и обильна, а наряда (тобто порядку) в ней нет». Фактично мова йшла про укладення ряду – усного договору між аристократом зі Скандинавії та елітою слов'янських племен.

Цей літопис створив протягом 1112–1113 рр. ієродиякон Печерського монастиря Нестор (рік народження невідомий, помер у 1114 р.), використавши візантійські хроніки Іоанна Малали, Георгія Амартола, розповіді боярина Яна Вишатича, монастирські записи та інші джерела. Ігумен Видубицького монастиря Сильвестр надав «Повісті минулих літ» більш сучасного вигляду, а ігумен Мойсей з цього ж монастиря подовжив літопис до 1200 р.

Саме поява на Русі перших князів скандинавського походження та їхніх збройних дружин стала підґрунтям так званої «норманської теорії» походження державності на слов'янській землі. Добре відомо, що для вивчення та аналізу стародавніх літописів та написання повної історії Російської імперії до Росії були запрошені німецькі вчені. Один з них – Г. Байер (1654–1738), член Академії наук у Санкт-Петербурзі з 1725 по 1738 р., вважається фундатором цієї теорії. А.

Шльоцер (1735–1800) упродовж шести років вивчав «Повість минулих літ», дійшовши висновку: варяги на Русі були для державних структур важливим, але допоміжним елементом – військовою кастою. Г. Міллер (1705–1783) зібрав велику колекцію копій старовинних джерел з історії Русі, оригінали яких пізніше були втрачені.

Аналіз підписів у договорах 911 та 944 рр., укладених з Новим Римом (Візантією) київськими князями Олегом та Ігорем, показав, що в них відповідно 80 і 68% імен військової верхівки були явно варязькі: Карл, Роанд, Ігелд, Анун, Алдан, Фарлаф та ін. Були з-поміж імен ще й Іранські: Сфандр, Прастен, Істр тощо, а також кілька слов'янських імен.

На початку VII ст. Хозарський каганат, що існував близько 300 років (контролював землі від Каспію, пониззя Волги до Східного Криму, Північного Кавказу і Приазов'я), підкорив племена полян, сіверян, радимичів, в'ятичів та ін., примусивши їх сплачувати легку данину. У цей період хозари оволоділи й частиною Кримського півострова. Водночас вони прикривали Русь від набігів кочівників, стимулювали розвиток торгівлі. Будучи союзниками Візантії, хозари сприяли проникненню грецької культури на Русь [1, с. 117–235].

Торгівля Хозарської імперії з Арабським халіфатом, з її попитом на хутра та рабів, спонукала хозар до розширення контролю на лісові території Східної Європи з метою стягнення потрібних товарів шляхом оподаткування. Проте непевність більшості повідомлень «Повісті временних літ» про податки, що слов'янські племена платили хозарам, ставить під сумнів і точність вказівок на самі племена слов'янських данників хозар, зокрема тих, що пов'язуються з територією України, а саме: полян, древлян та сіверян. Що, однак, ці повідомлення засвідчують з певністю, так це саме данницький статус слов'янських племен Хозарської імперії. Отже, про їхню самостійну участь у міжнародній торгівлі у той час не могло бути й мови, хоч би в одному арабському джерелі і говорилося про появу нібито слов'янських (саклабських) купців у Багдаді. Багдад знав саклабів лише як невільників: воїнів, євнухів, наложниць. Але араби цим словом називали руських людей з півночі, а до них належали протослов'яни, угрофінни і скандинави. Отже, люди і території лісів України продовжували залишатися осторонь цивілізованого життя, що уже півтора тисячоліття існувало на узбережжі

та в степах. Степові держави й справді мали обмежені можливості для підкорення та утримання влади на лісових територіях. Утім це ж сприяло або в усякому разі не заважало проникненню у ліси Східної Європи інших, краще пристосованих до пересування лісами пошукачів багатств Арабського халіфату. Це були мореплавці–добичники–купці з Балтійського моря, відомі у Східній Європі під назвою варягів.

Базова ідея теорії походження Русі О. Прицака полягає у тому, що гібридні купецько–піратські угруповання варягів, як форми гібридизації влади, які були активними у Східній Європі, початково були винятково професійними об'єднаннями купців та авантюристів, які переслідували власні матеріальні вигоди і не мали національного характеру, а тому були багатонаціональними за складом і не переслідували жодних національних чи культурних цілей. Утворення Русі з центром у Києві стало випадковим результатом дії численних факторів, серед яких чільну роль відіграли економічні та політичні заходи варязьких ватажків. І початком національної історії східнослов'янських народів Русь стала через слов'янізацію правлячої верхівки та проведення культурної політики – прийняття православ'я, сакральної церковнослов'янської мови та писемності.

Про рівень визиску населення окупаційних країн варягами свідчить такий факт: собор єпископів 888 р. у м. Меці доповнив молитву про спасіння такими словами: «...і від жорстокості норманів урятуй нас, Господи!».

Був започаткований спосіб квазіокупаційного правління, що генетично відтворюється у наступних фазах розвитку суспільства, заснований на вкрай асиметричному розподілі ВВП країни, монополізації доступу до суспільних ресурсів, обмеженому рівні життя, споживання тощо. Данина, як своєрідний спосіб акумуляції доходів платників податків і який за характером стягнення у формі «полюддя» адекватний до окупаційної контрибуції, історично заклав форму крайнього виснажливого тиску на доходи основного контингенту населення.

Принциповим кроком щодо дослідження тінізаційних особливостей влади є виявлення історичних умов диференціації її на окремі сегменти, зокрема поділу її на вищий (елітний) прошарок, функціонально ізольований, автономізований від ординарної влади, тобто формування тінізуючих відносин між замкненим колом панівної нор-

мандської верхівки до ординарної родоплемінної слов'янської влади. Ця державність попервах мала особливу форму, властиву суспільствам переходної доби. Варто прийняти вдале визначення О. О. Мельникової суспільного ладу Давньоруської держави IX – більшої частини X ст. як дружинного. Бо панівний елітний прошарок такої держави складався з верхівки княжої дружини, дружинники протягом тривалого часу складали елементарний апарат управління, вони ж збирали данину і чинили суд.

Наступну й набагато численнішу категорію панівної верстви становили бояри. Основних джерел формування цієї верстви панівного прошарку було два. Переважна частина боярства виросла з родоплемінної знаті, що осідала на землю або з ласки князя, або на власний ризик. Іншим джерелом складання боярства були надання великого князя й місцевих князів, починаючи з 40–х рр. XII ст. Бояри з часом перетворилися на великих землевласників. Літописи й інші джерела, зокрема археологічні, доводять, що боярство було соціально диференційоване. Так, літописці поділяють київське і галицьке боярство на великих і малих. Подібно до князів, великі й багаті бояри мали своїх васалів з числа малого боярства і дружинників. Верхівка дружини також перетворювалась на боярство, зливаючись із ним.

Бояри не були соціально однорідними, і це позначалося на роді їх занять. З великих бояр виходили дворські (керівники княжого двору), тисяцькі, що були військовими урядовцями, часом начальниками міста чи округи, печатники (канцлери). Малі бояри стояли на нижчих сходинках княжого апарату. Вони були соцькими, десятицькими, дворецькими, тіунами, огнищанами. Близько до бояр стояли дружинники, старші серед яких перетворювалися на тих же бояр. Боярство було динамічним станом, постійно розширювалося, переходило від цивільного життя до військового, хтось збагачувався. Хтось зубожів, перетворюючись, подібно до князів, на ізгоїв.

За висновками істориків, на Русі форми великої власності розвивалися шляхом «окняжіння» земель і обкладення вільних общинників даниною, що поступово переростала на феодалську ренту. Приватна не князівська земельна власність складалася в основному за рахунок розширення сусідської общини, з якої виділялися селяни, що мали добрі наділи, частина яких із ча-

сом перетворилася на феодалів, а також шляхом земельних пожалувань васалам, спочатку з боку князів, а далі й бояр. У феодальному суспільстві у землевласників переросли й племінні вожді, котрі зуміли пристосуватись до нових умов життя.

Про наявність суттєвих протиріч між вищою («елітною») владою князя і середнім прошарком (племінними вождями) в Київській державі, що не могло не мати чисельні тінзаційні наслідки і форми прояву, свідчать обставини загибелі князя Ігоря від деревлян. М. Брайчевський вказував, що причиною загибелі князя була зовсім не спроба вдруге чи втретє зібрати данину. По-перше, деревляни розуміли прийняття Ігорем християнської віри як зраду. По-друге, вони протестували проти насильницької, руйнівної політики норманських князів Києва. У деревлянського князя Мала, напевне, було власне бачення відносин центру та периферії – своєрідна політична програма, ядром якої міг стати не приму і диктат, а договори (ряд). Адже не випадково у війську Ігоря не було деревлян.

З літопису відомо, що однією з початкових форм експлуатації землі в Давньоруській державі дофеодальної доби було «кормління» як автономна форма реалізації влади, коли князь дарував васалові право збирання данини або її частини на свою користь з тієї чи іншої волості без права володіння самою волостю. Так, князь Ігор віддав у кормління землі племінних об'єднань деревлян і уличів своєму ближньому воеводі Свенельду. Це викликало невдоволення княжих дружинників, котрі з обуренням мовили своєму князеві: «Се дал еси единому мужеве (занадто) много». Йшлося про збирання людьми Свенельда так званого полюддя.

Отже, першим засобом господарського освоєння земель було «полюддя»: поїздки княжих і боярських дружинників у підвладні землі для стягання данини і годування там за рахунок населення доти, доки данина не буде зібрана. У творі сучасника Ігоря (912–944), візантійського імператора Константина Багрянородного «Про управління імперією», описано збирання полюддя на Русі в ті часи. Полюддя годувало государя й княжу дружину протягом половини року, накопичувало запаси продовольства на другу його половину. Навіть коли полюддя в часи Володимира Святославича було в основному замінено даниною, його продовжували збирати навколо Києва для потреб дружини.

Утворення вихідного тренду розвитку, що обумовлює наступний розвиток тінзаційних зако-

номірностей суспільства, не визначає наявності фатального шляху сходження до тінзаційних руйнувань систем управління, владних, передусім, жорсткого причинно-наслідкового зв'язку, зокрема між автономізацією владних відносин та їх тінзацією. Перетворення окремих варіабельних ланок тінзаційного тренду на базис своєрідної детінізаційної вакцинації тінзаційної дисфункції державного управління, виходу за межі вузького простору тінзаційних обмежень, накладених вихідним відношенням, цілком можливе і перспективно, наприклад на шляху впровадження справжніх децентралізаційних реформ [3]. Запровадження так званого «козацького управління», «козацького реформування» зокрема, дозволило, використовуючи наявні структури розвитку, забезпечити інший функціональний поворот до зменшення протистояння ланок управління, а звідси і детінізації систем управління.

### Висновки

Наявність стійких закономірностей відтворення кризових явищ в системі державного управління, влади вимагає дискурсивного дослідження причин такого відтворення, зокрема пошуку його вихідного відношення – первинної клітини, в якій, як в зародку, зосереджені основні майбутні протиріччя кризових явищ у суспільстві, його тінзації, автономізації, розвиток яких залежить від стадії історичного розвитку.

Такою вихідною категорією теорії, як інструмента дослідження особливостей тінзації вітчизняних суспільних процесів, результату наукової гіпотези, початкового етапу дедуктивного руху дослідження від духовно абстрактного до духовно конкретного, є категорія явища «автономності тіншової «елітної» влади в середовищі самої верхівки влади, її відмінність від офіційної, амбівалентність верхівки влади.

Вихідні конкретно-історичні витоки явища «автономної тіншової елітної влади», тобто формування закритих, замкнених, тіншових анклавів влади з монополізацією найбільшого обсягу владних повноважень, отриманих офіційно чи захоплених неофіційно, всередині офіційної влади на вітчизняному суспільному просторі, зв'язані з утвердженням влади нормандської верхівки у Київській Русі.

Був започаткований спосіб квазіокупаційного правління, що генетично відтворюється у наступних фазах розвитку суспільства, заснований на

вкрай асиметричному розподілі ВВП країни, монополізації доступу до суспільних ресурсів, обмеженому рівні життя, споживання тощо. Данина, як своєрідний спосіб акумуляції доходів платників податків і який за характером стягнення у формі «люддя» адекватний до окупаційної контрибуції, історично заклав форму крайнього виснажливого тиску на доходи основного контингенту населення.

Принциповим кроком щодо дослідження тінізаційних особливостей влади є виявлення історичних умов диференціації її на окремі сегменти, зокрема поділу її на вищий (елітний) прошарок, функціонально ізольований, автономізований від ординарної влади, тобто тінізуючі відносини між замкненим колом панівної нормандської верхівки до ординарної родоплемінної слов'янської влади.

Утворення вихідного тренду розвитку, що обумовлює наступний розвиток тінізаційних закономірностей суспільства, не визначає наявності фатального шляху сходження до тінізаційних руйнувань систем управління, владних, передусім, жорсткого причинно-наслідкового зв'язку, зокрема між автономізацією владних відносин та їх тінізацією.

Запровадження так званого «козацького управління», «козацького реформування» зокрема, дозволило, використовуючи наявні структури розвитку, забезпечити інший функціональний поворот до зменшення протистояння ланок управління, а звідси і детнізації систем управління.

### Список використаних джерел

1. Економічна історія України : у 2 т. / авт. кол. : Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін. / НАН України, Ін-т історії України. – К. : Ніка-Центр, 2011. – Т. 1. – 696 с.
2. Предборський В. А. «Автономна тінюва держава» як загроза національній безпеці / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. Наук.-дослід. економічного ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2016. – Вип. 1. – С. 3–7.
3. Предборський В. А. Козацькі реформи як репрезентант детнізаційного тренду сучасних суспільних реформ / В. А. Предборський // Формування ринкових відно-

син в Україні : зб. наук. пр. Державного наук.-дослід. ін-ту інформатизації та моделювання економіки Мінекономрозвитку України. – К., 2018. – № 2. – С. 3–12.

### References

1. Ekonomichna istoriia Ukrainy : u 2 t. / avt. kol. : T. A. Balabushevych, V. D. Baran, V. K. Baran ta in. / NAN Ukrainy, In-t istorii Ukrainy. – K. : Nika-Tsentr, 2011. – T. 1. – 696 s.
2. Predborskyi V. A. «Avtonomna tinova derzhava» yak zahroza natsionalnii bezpetsi / V. A. Predborskyi // Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini : zb. nauk. pr. Nauk.-doslid. ekonomichnoho in-tu Min-va ekonomiky Ukrainy. – K., 2016. – Vyp. 1. – S. 3–7.
3. Predborskyi V. A. Kozatski reformy yak reprezentant detinizatsiinoho trendu suchasnykh suspilnykh reform / V. A. Predborskyi // Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini : zb. nauk. pr. Derzhavnogo nauk.-doslid. in-tu informatyzatsii ta modeliuвання ekonomiky Minekonomrozvytku Ukrainy. – K., 2018. – № 2. – S. 3–12.

### Дані про автора

#### **Предборський В.А.,**

професор кафедри фінансового права та фіскального адміністрування, Національна академія внутрішніх справ, д.е.н., професор  
пл. Солом'янська, 1, м. Київ-ДСП, 03035, Україна  
e-mail: prvika2015@gmail.com

### Данные об авторе

#### **Предборский В.А.,**

профессор кафедры финансового права и фискального администрирования, Национальная академия внутренних дел, д.э.н., профессор  
пл. Соломенская, 1, г. Киев-ДСП, 03035, Украина  
e-mail: prvika2015@gmail.com

### Data about the author

#### **Predborskij V.,**

professor of the Department of Financial Law and Fiscal Administration, National Academy of Internal Affairs, Doctor of Economic Sciences, Professor  
1, Solomianska Square, Kyiv, 03035, Ukraine  
e-mail: prvika2015@gmail.com